

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ПЕТО ОТДЕЛЕНИЕ

ПАНКОВ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалба № 12773/03)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

7 октомври 2010 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

21/02/2011

Това решение е окончателно при условията, посочени в чл. 44, ал. 2, буква "с" на Конвенцията, но може да претърпи редакционни промени.

По делото на Панков срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Пето отделение), заседаващ като камера в състав:

Пеер Лоренцен (Peer Lorenzen), *председател*,

Ренате Йегер (Renate Jaeger),

Карел Юнгвирт (Karel Jungwiert),

Райт Марусте (Rait Maruste),

Марк Вилигер (Mark Villiger),

Изабел Беро-Льофевр (Isabelle Berro-Lefèvre),

Здравка Калайджиева, *съдии*,

и Клаудия Вестердик (Claudia Westerdiek), *секретар на Отделението*,

след проведено закрито заседание на 31 август 2010 г.,

се произнесе със следното съдебно решение, постановено на същата дата:

ПРОЦЕДУРАТА

1. Делото е образувано по жалба (№ 12773/03) срещу Република България, подадена на 28.03.2003 г. пред Съда на основание на чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от български гражданин г-н Ивайло Яворов Панков („жалбоподателят“).

2. Жалбоподателят се представлява от г-н Й. Грозев – адвокат, практикуващ в гр. София, и от г-н Б. Боев – бивш адвокат, практикуващ в гр. София, на когото на 7 октомври 2008 г. бе разрешено да продължи да представлява жалбоподателя съгласно член 36, алинея 4, буква “а” (в края) от Правилника на Съда. Българското правителство („правителството“) е представлявано от своите агенти – г-жа Н. Николова и г-жа С. Атанасова от Министерството на правосъдието.

3. Жалбоподателят твърди, че получените по време на военна стрелкова подготовка опасни за живота му наранявания се дължат на употребата на смъртоносна сила от друг военнослужещ, че властите не са успели да вземат необходимите предпазни мерки да предотвратят случилото се и че последвалото разследване не е било ефективно.

4. На 4 декември 2008 г. председателят на Пето отделение решава да изпрати уведомление до правителството за оплакванията. Решено е също така да се разгледат едновременно допустимостта и съществуването на жалбата (чл. 29, ал. 3 от Конвенцията).

ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

5. Жалбоподателят е роден през 1980 г. и живее в Плевен.

A. Инцидентът на 22 юли 1999 г.

6. През април 1999 г. жалбоподателят получава повиквателна, за да отбие задължителната си военна служба в българската армия. Той служи в поделение в град Горна Баня. В средата на м. юли 1999 г. лекарят на поделението го освобождава от занятия по физическа подготовка и от наряди поради болест. Въпреки това той е определен за нощен наряд на 21 юли 1999 г.

7. След приключване на наряда, сутринта на 22 юли 1999 г. жалбоподателят е изпратен заедно с други войници от поделението му на занятие по огнева подготовка на стрелковия полигон близо до град Сливница. По време на подготовката на полигона там има войници от поделението на жалбоподателя, както и от друго поделение. Жалбоподателят изпълнява заданието си, което се състои в това да произведе дванадесет изстрела. След това той сдава всички празни гилзи и е изпратен да смени наблюдател на вишката, за да охранява полигона от навлизането на външни лица. Вишката представлява квадратна бетонна постройка, дълга 9,3 м и широка 7 м. В средата ѝ е разположен триметров комин.

8. Около 11:10 ч., минути след като се е покачил на поклива на вишката, жалбоподателят е прострелян в коремната област. Последващото следствие установява, че изстрелът е бил произведен от близко разстояние от собствения му автомат, чийто затвор той се е опитвал да оправи, без да спази приложимите процедури за безопасност. Жалбоподателят оспорва тези разкрития и твърди, че изстрелът по всяка вероятност е бил произведен от друг войник, намиращ се надалеч.

9. След изстрела жалбоподателят пада върху покрива на вишката с викове и стенания. Старши лейтенант П. П., който се е намирал заедно с няколко войници от своето поделение в основата на вишката, се втурва нагоре по стълбите. Той сваля жалбоподателя долу с помощта на войника Т. и военното медицинско лице Н. Г., които също са били в основата на вишката и са се качили горе след изстрела.

10. След това жалбоподателят е качен в линейка и откаран от военния медицински служител Н. Г. във Военно-медицинска академия в гр. София, където е подложен на животоспасяващи хирургически операции на 23, 26 и 27 юли 1999 г. На 28 юли 1999 г. състоянието му е сериозно, но стабилно. Изписан е от болницата на 9 септември 1999 г. и впоследствие е уволнен от армията по медицински причини.

Б. Следствието

11. В деня на инцидента военен следовател, уведомен от военната полиция, започва предварително производство, чията цел е “да определи причините и обстоятелствата, при които [жалбоподателят] се е самопрострелял”.

12. В 2:30 ч. следобед следователят оглежда мястото на инцидента. Той установява, че то не е запазено непокътнато. Описва подробно всичко открито. Следователят установява също така, въз основа на показанията на старши лейтенант П. П., вероятното местоположение на тялото на жалбоподателя и на автомата му "след изстрела". Той иземва автомата, наполовина ожулена и окислена гилза, няколко парчета тъмночервеникаво вещество; сменя освен това пръстови отпечатьци от автомата и отпечатьци от следи от пода на вишката.

13. По-късно същия ден болницата, където е опериран жалбоподателят, изпраща на следователя парчето кожа около входната му рана и ацетонови проби от дланите му. Командирът на жалбоподателя изпраща на следователя куртката, която той е носил по време на стрелбата, както и някои негови лични вещи.

14. На следващия ден, 23 юли 1999 г., следователят разпитва старши лейтенант П. П., един старшина, отговорен за преброяването на мишените на полигона, майката на жалбоподателя и капитан Й. П., офицер, командващ стрелковите занятия. Той разпорежда освен това пълни балистична, микробиологическа, физико-химична и медицинска експертизи.

15. Старши лейтенант П. П. казва, че докато е стоял в основата на вишката, е чул единичен изстрел отгоре, много по-силен от онези, идващи откъм полигона, и после е чул викове откъм върха на вишката. Той се качил по стълбите и видял жалбоподателя да лежи на пода, да стене и да мятат тялото си нагоре-надолу. Той забелязал, че куртката на жалбоподателя е разкопчана и че има рана отляво в коремната област. Раната не била с ясна форма и изглеждала повече като звезда, отколкото като дупка. Заобиколена била от черна ивица с диаметър от пет до седем сантиметра и се състояла от множество черни петна едно до друго. Старши лейтенантът видял друга рана на гърба на жалбоподателя, която била с кръгла форма, с диаметър от един сантиметър и с малко кръв по нея. Той също така видял автомата на жалбоподателя, който нямал патрон в патронника си, бил със свален предпазител и поставен в режим „полуавтоматична стрелба”.

16. Капитан Й. П. предава на следователя заповедта и плана на занятието по огнева подготовка и описва инструктажа по безопасност, направен пред всички войници преди началото на стрелбите. Той казва, че след инструктажа един старши лейтенант е проверил оръжията на всички войници, участващи в подготовката, и е наредил на двама от тях да се отделят и да почистят оръжието си. След това капитанът съобщил на войниците начина, по който ще протекат

стрелбите, и мерките за безопасност. Трябвало да стрелят само по негова команда и незабавно да прекратят огъня, ако той нареди така, ако получат визуален сигнал от вишката или ако забележат хора, животни или машини в близост до мишените. Полигонът бил обозначено с маркери в двата му края. Строго забранено било при каквито и да е обстоятелства да се насочва оръжие извън неговата територия. Ако нечие оръжие направело засечка, войникът следвало да докладва незабавно, да застане мирно, да спусне предпазителя и да не докосва огнестрелното оръжие. Войниците стреляли в групи по четири, като онези, които чакали реда си, били с незаредени оръжия. Войниците първо отивали до началната точка, получавали пълнители с по дванадесет патрона и ги слагали в сумките си, като автоматите им през това стояли на гърба. Когато получили заповед за стрелба, те трябвало да притичат до огневата позиция с автомати, насочени към стрелбището. После, по последваща заповед, трябвало да извадят пълнителите от чантите, да ги поставят в автоматите, да заредят патрон, да вдигнат предпазителя и да докладват, че са готови за стрелба. Когато получили заповед за стрелба – след като капитанът се увери, че всеки е заредил оръжието си и е готов за стрелба, те слагали предпазителя на режим "автоматична стрелба" и започвали да стрелят. След края на стрелбата те трябвало да докладват, да свалят пълнителя и, след заповед, да произведат контролен изстрел по посока на мишената и да сложат предпазителя. След това те трябвало да се изправят, да предоставят автоматите си със свален пълнител за проверка от капитана, да произведат втори контролен изстрел и да предадат изстреляните гилзи. По време на инцидента група войници са стреляли, а капитанът е стоял на два метра зад тях. Непосредствено след като чул виковете на жалбоподателя, капитанът наредил на войниците да прекратят стрелбата и да изпразнят оръжията си; после проверил оръжията.

17. Заповедта за занятието по огнева подготовка, издадена от командира на поделението, назначава командващ офицер, втори офицер, старшина и войник, осигуряващ отцепването на пространството, както и техническо лице, офицер за спешна медицинска помощ, дежурна линейка, двама наблюдатели, единият от които е бил жалбоподателят, и завеждащ склада за амуниции. Тя задължава командващия офицер да осигури спазване на мерките за безопасност наред с приложимите инструкции. Приложение към същата заповед показва, че всички войници са потвърдили, че са били инструктирани относно мерките за безопасност.

18. На 27 юли 1999 г. следователят разпитва военното медицинско лице Н. Г., старши сержант Г. И., който бил отговорен за безопасността на амунициите по време на стрелковите занятия, и войника Р. В. от поделението на жалбоподателя.

19. Н. Г. казва, че докато е стояла в основата на вишката, е чула силен свистящ звук и след това виковете. Тя се качила на покрива и

видяла рана в коремната област на жалбоподателя. Била малка дупка с тъмнокафява ивица околоръст. По-късно, когато била с жалбоподателя в линейката, забелязала друга рана, с диаметър около един сантиметър, в лявата долна част на гърба му. В линейката тя няколко пъти попитала жалбоподателя как е получил нараняването, но той запазил мълчание. В един момент казал: „Исках да го оправя." Тя настоявала за повече информация, но той отговорил "Ох, оставете ме, оставете ме!" и попитал дали вече са стигнали в болницата.

20. Г. И. казва, че след инцидента, когато преброявал гилзите, използвани по време на стрелбите, някой, вероятно лейтенант М., хвърлил една гилза върху купчината и тя се смесила с останалите. Когато Г. И. попитал откъде е тази гилза, лейтенант М. отвърнал, че тя била от мястото на инцидента. По-късно, за да идентифицират гилзата, отговорният за стрелбите офицер заповядал на Г. И. да раздели гилзите на партиди. Той открил само една с различен сериен номер и я предал на следователя. Г. И. също така казал, че е сигурен, че жалбоподателят му е върнал всичките дванадесет гилзи, зачислени му за стрелковата подготовка.

21. Р. В. казва, че жалбоподателят е бил в добро настроение в деня на инцидента, че автоматите и на двамата били проверени и те били върнали изстреляните гилзи след стрелбата, и че преди да се качи на вишката, жалбоподателят не е имал пълнител в автомата си.

22. На 29 юли 1999 г. следователят разпитва жалбоподателя, който все още е в интензивното отделение на спешната хирургическа клиника на Военно-медицинска академия в гр. София (вж. параграф 10 по-горе). Според протокола от този разпит жалбоподателят казал, че докато бил на покрива на вишката, се опитал да оправи ремъка на автомата си. Той коленичил на дясното си коляно и положил автомата на цимента, като цевта сочала към него. Забелязал, че предпазителят е на позиция „автоматична стрелба" и че затворната рама не е плътно прибрана. С дясната си ръка бутнал затворната рама напред. Тя заяла и той употребил сила, за да я избути, при което цевта на автомата била върху лявата му ръка, а отвора за поставяне на пълнителя сочел нагоре. Когато затворната рама се пребрала напълно, той чул изстрел. Почувствал, че не му стига въздух, започнал да се търкаля и да вика за помощ.

23. Жалбоподателят решително оспорва достоверността на този протокол и твърди, че тъй като тогава се е намирал в много тежко медицинско състояние, не може да си спомни как е протекъл този разпит, нито изявленията, които е направил. Той твърди, че единствените надеждни изявления са онези, които е направил по време на следващия разпит на 13 септември 1999 г., четири дни след изписването си от болницата. На този разпит той казва, че преди да отиде на вишката, е изстрелял всичките дванадесет патрона на полигона и после е върнал изстреляните гилзи на старши сержант Г. И. Когато се качвал на покрива ѝ, видял двама старшини, поговорил

малко с тях и после останал сам. Докато стоял обърнат с лявата си страна към полигона и с автомат праметнат през рамо, той внезапно почувствал немощ, слабост в коленете и недостиг на въздух, но не чул изстрел да преминава наблизо. Започнал да вика за помощ и след десет секунди някой се качил при него.

24. На 11 и 17 ноември 1999 г. следователят разпитва капитан В. П., щатен лекар в поделението на жалбоподателя, както и двама войници, служещи заедно с жалбоподателя. Всички те казват, че не са забелязвали каквито и да било признаци за депресия у жалбоподателя преди инцидента.

25. Съдебно-медицинската експертиза, поръчана от следователя, е изготвен на 28 юли 1999 от д-р Г. Д., заместник-началник на Центъра по съдебна медицина към Българската армия. Той не е преглеждал жалбоподателя, но е базирал доклада си върху наличната медицинска документация. Заключение на експертизата гласи следното:

“(…)

Входната рана на огнестрелното нараняване е по предната страна на корема вляво, малко над пъпа и върху срединната ключична линия, с обгаряния на кожата около нея.

Исходната рана на огнестрелното нараняване се намира на гърба вляво, под тъгъла на лопатката.

При право (анатомично) положение на тялото насоката на канала на огнестрелното нараняване е: отпред и леко отдолу – назад и леко нагоре.

Описанието на входната рана огнестрелното нараняване в медицинската документация говори, че нараняването е получено при изстрел от непосредствено близко разстояние. За точното определяне на дистанцията на изстрела е необходимо евентуално извършване на балистична експертиза на дрехата, с която е бил облечен р-к Панков по време на прострелването.

По пътя си проектилът (куршумът) освен меки тъкани е наранил (счупил) дванайсетото ляво ребро и разкъсал стомаха по предната и задната му стени, напречното дебело черво и на две места далачната извивка на същото черво и далака, с последвали изтичания на фекалии и масивен кръвоизлив в коремната кухина, обуславявал разстройство на здравето, временно опасно за живота.

По жизнени показания, с цел животоспасяваща, по спешност се извършила оперативна интервенция – тотална срединна лапаротомия, при което изтеклата кръв и фекалии в коремната кухина се евакуирали се направили резекция на оментума, клиновидна резекция и шев на стомаха, частична резекция на напречното дебело черво и на далачната му извивка с изваждане на битрункуларна колостома, оперативно премахване на далака, обработка на фрактурираното ребро, лаваж и дренаж на коремната кухина и лапаростома.

При тази хирургическа интервенция кръвоизливът е спрял и опасността за живота [на жалбоподателя] е предотвратена, т.е. касае за загуба на далак.

Следва да се има предвид, че без оказването на своевременната и висококвалифицирана медицинска помощ, смъртта неминуемо е щяла да настъпи в кратки срокове.

След оперативната интервенция р-к Панков е настанен в условията на КАРИЛ. По повод рентгенологични данни рентгенови данни за излив в лявата плеврална

кухина на 23.07.1999 година се извършила левостранна торакоцентеза и евакуация на излива. На 26.07.1999 година се извършила оперативна превръзка, а на 27.07.1999 година – повторна лапаротомия с ревизия на лапаростомата и на коремната кухина, новокаинизация на мезентериума, илеостомия и дебарисаж на тънките черва през същата и се монтирала нова лапаростома. След оперативната пострадалият отново е настанен в условията на КАРИЛ. На 28.07.1999 година състоянието му се преценява като стабилизирано тежко.”

26. На 10 септември 1999 г. експерт биолог изготвя доклад, в който се казва, че червеникавокафявото сухо вещество, взето от мястото на инцидента, наистина представлява човешка кръв. Поради изтощаване на образеца обаче е невъзможно да се определи кръвната група или да се твърди, че е идентична с кръвта на жалбоподателя. Върху куртката на жалбоподателя също има кръв.

27. В доклад от 14 септември 1999 г. трима експерти заявяват, че автоматът на жалбоподателя е технически изправен и годен да произведе изстрел. Необходимата сила, която трябва да се приложи към спусъка, за да се стреля, е в рамките на приемливите граници. Освен това те установяват, че след последното почистване на автомата с него е било стреляно, и че гилзата, предадена на следователя от старши сержант Г. И., не е от този автомат.

28. Във физико-химичен доклад от 4 октомври 1999 г. двама експерти твърдят, че не са били в състояние да заключат дали барутът от цевта на автомата е идентичен с този, взет от куртката на жалбоподателя. Те също така твърдят, че пробите от дланите и китките на жалбоподателя не съдържат следи от барут.

В. Прекратяването на следствието и обжалванията на жалбоподателя

29. На 22 ноември 1999 г. следователят предлага прекратяване на предварителното производство. Заключениеето му е, че жалбоподателят се е прострелял сам отблизо. Не съществуват доказателства, сочещи нарушения на правилника за провеждане на огнева подготовка или на приложимите правила за безопасност. Също така няма никакви индикации, че жалбоподателят е имал психологически проблеми или че е бил депресиран, което би го подтикнало към самоубийство, нито че се е опитал да увреди здравето си с цел избягване на военна служба. Следователно доказателствата водят до заключението, че нараняването му е резултат от неправилно боравене с оръжието, довело до случайно произведен изстрел със зареден от жалбоподателя патрон в автомата.

30. На 30 ноември 1999 г. Военно-окръжна прокуратура София решава да прекрати предварителното производство, като дословно повтаря изложените от следователя мотиви.

31. На 9 април 2001 г. жалбоподателят обжалва пред Военно-апелативната прокуратура. Той твърди, наред с другото, че властите са разследвали единствено версията, според която той се е прострелял

сам. Не е бил съставен експертен доклад относно идентичността на огнестрелното оръжие, което е произвело изстрела. Абсурдно е да се мисли, че това е бил автоматът, който той е носел, докато е бил на вишката, тъй като той не е бил зареден и предпазителят му е бил спуснат. Дрехите му не са били прегледани от експерт и следователно е било невъзможно да се заключи дали изстрелът е бил произведен отблизо, или не. Заключение на медицинския експерт не е базирано върху първични медицински документи и това съответно е довело до погрешния извод, че куршумът е напуснал тялото, отваряйки втора рана на гърба му. Има индикации, като например шума от изстрела, отбелязан от свидетелите, че той е бил ранен от рикошет и че куршумът се е раздробил.

32. На 18 юни 2002 г. Военно-апелативната прокуратура отхвърля жалбата. Тя отбелязва, че по време на разпита си на 29 юли 1999 г. жалбоподателят е заявил, че сам се е прострелял. Освен това медицинският експерт е установил, че е имало и входна, и изходна рана. Медицинските документи показват, че раната е от изстрел, произведен отблизо. Никой друг не се е намирал около жалбоподателя по време на изстрела. Следователно заключенията на по-долната прокурорска инстанция са правилни.

33. На 9 юли 2002 г. жалбоподателят подава жалба до Главния прокурор. Той твърди, че изявлението му от 29 юли 1999 г. съвсем не е надеждно. По онова време той е бил в болница, в много лошо състояние след няколко животоспасяващи операции. Следователно е учудващо, че официалният протокол за това изявление изглежда толкова подробен и логичен. Не е бил изготвен експертен доклад относно идентичността на огнестрелното оръжие, което е произвело изстрела, макар доказателствата, че той е бил произведен от неговия автомат, да не са надеждни и да има други свидетелства, подставящи ги под съмнение. Няма доказателства, че изстрелът е бил произведен отблизо. И накрая, не е бил отчетен фактът, че на него му е било заповядано да участва в стрелковата подготовка след нощен наряд и докато е бил болен.

34. На 11 октомври 2002 г. Върховната касационна прокуратура отхвърля жалбата. Тя отбелязва, че изследването на парчето кожа около входната рана на жалбоподателя показва, че изстрелът е бил произведен отблизо. Това съвпада с изявлението на жалбоподателя от 29 юли 1999 г. и със становището на медицинското лице Н. Г. Невъзможно е да се изследва куршумът, тъй като същият не е открит. Установено е, че гилзата, предадена на следователя от старши сержант Г. И., не е изстреляна от автомата на жалбоподателя. Въпреки това не може да се изключи, че Г. И. погрешно я е идентифицирал като онази, хвърлена върху купчината от лейтенант М., при положение че в купчината е имало над деветстотин гилзи. Дори и всички те да са били изследвани, което е било невъзможно предвид времето, изтекло след събитията, това не би могло да доведе до определено заключение

относно идентичността на огнестрелното оръжие. Следователно подолу стоящата прокурорска инстанция правилно е установила, че жалбоподателят се е самонаранил поради неправилно боравене с автомата. Няма данни други войници да са го простреляли или той да се е самонаранил умишлено.

Г. Становището на частен експерт, получено от жалбоподателя през юни 2003 г.

35. На 11 юни 2003 г. процесуалният представител на жалбоподателя пред Съда пише на д-р П. Л., ръководител на катедра „Съдебна медицина“ към Плевенския медицински университет. Той му изпраща съответните медицински документи и иска неговото становище относно: 1) подробно ли е описанието на огнестрелната рана на жалбоподателя; 2) може ли въз основа на това описание да се посочи разстоянието, от което е бил произведен изстрелът; 3) въз основа на кои точно данни се прави констатация за разстоянието; 4) каква е вероятността за грешка при тази констатация; и 5) какви данни са необходими в този случай за по-точното изследване на разстоянието, от което е бил произведен изстрелът.

36. Експертното мнение на доц. д-р П. Л., изготвено на 13 юни 2013 г., гласи следното:

"На поставените въпроси от Ваше писмо (...) могат да се дадат следните отговори:

1) Описанието, което включва „видимо входно отворстие в областта на корема, по медиоклавикуларната линия малко над пъпа, обгоряло околоръст“, не е подробно – липсват форма на раната, състояние на ръбовете, размери (диаметър или диаметри) на раната, ширина на „обгарянето“ и неговото разположение по ръбовете на раната – концентрично или ексцентрично.

2) Според това описание може да се даде най-общо заключение, че раната е резултат от близък изстрел.

Изстрелът в конкретния случай може да произведен и от упор, при наличие на някои обстоятелства – ако е произведен през няколко пласта дрехи, по-дебели и ли мокли дрехи.

При събесномедицинското обсъждане дистанциите на изстрела са три: от упор (пълен или непълен), близка дистанция (в границите на действието на допълнителните фактори на изстрела) и далечна (извън границите на действие на допълнителните фактори), но без това да е обвързано с конкретно разстояние в сантиметри и метри.

3) Основание за заключението в т. 2 е наличието на пръстен около раната, описан като „обгаряне“.

4) При близък изстрел (или от упор, при някои обстоятелства) около раната се установяват следи от действието на недоизгорели частици от барута, метални частици, смазка и др. (т. нар. ”пръстен на зацапване” или ”почерняне”). Разстоянието, до което те действат (при изстрел от автомат "Калашников"), е до 25 – 30 см, като с увеличаване на дистанцията интензивността на действие на тези „допълнителни фактори на изстрела“ намалява.

Около входната огнестрелна рана не се получава обгаряне, тъй като действието на пламъка и горещите газове е краткотрайно. Може да се намерят някои следи от действието на високата температура – обгаряне на по-тънки и нежни косми или по тъкани от изкуствена материя.

„Пръстенът на зацапване“ около раната е резултат на механичното действие на саждите и другите частици; вбиването на тези частици в кожата, химическото действие на барутните газове и другите допълнителни фактори на изстрела.

Съществува и възможността описаното "обгаряне" да представлява т.нар. "дулен отпечатък" – охлузване около входната рана, резултат на действието на дулото на оръжието при изстрел от плътен упор. Този отпечатък е характерен за изстрел в областта на главата или в област с твърда (костна) подложка, но в някои случаи може да се образува и при изстрел в областта на корема. Наличното описание обаче не позволява по-конкретен извод.

Вероятността за грешка при заключението, че се отнася за изстрел от близка дистанция, при наличие на пръстен на зацапване е нищожна. В съдебномедицинската литература е описан т. нар. „феномен на Виноградов“, при който се оформя пръстен на зацапване около входната огнестрелна рана при изстрел от далечна (няколкостотин метра) дистанция, но той е рядък като практика и не отговаря на описанието на увреждането в конкретния случай. При описания вид на раната може да се прави евентуално обсъждане на диференциална диагноза между изстрел от близка дистанция и изстрел от упор. Изстрел от далечна дистанция следва да се изключи.

5) Възможност за по-точно определяне на разстоянието, от което е произведен изстрелът, дават:

- по-подробно медицинско описание (посочено към т. 1);
- повече данни за условията, при които е бил произведен изстрелът (облекло, вид на проектила и др.);
- специални изследвания – определяне на състава на зацапването около раната или по дрехите;
- произвеждане на експериментални изстрели със същото оръжие и при същите условия, както при обсъждания случай.”

II. ПРИЛОЖИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО

37. Член 192 от Наказателно-процесуалния кодекс от 1974 г., който е в сила по онова време, предвижда предварителните производства по престъпления от общ характер да се образуват само от прокурор или следовател. Когато едно дело е подсъдно на военно съдилище, например когато то засяга престъпления, извършени от войници или армейски офицери (чл. 388 § 1 (1) от Кодекса), отговорността за провеждане на предварителното следствие се носи от военните следователи и прокурори.

38. Съгласно чл. 237 § 1 (1) от Кодекса, който е в сила по съответното време, прокурорът прекратява производството, ако се установи, че твърдяното деяние не съставлява престъпление. До 31 декември 1999 г. прокурорско постановление в тази връзка е можело

да бъде обжалвано пред по-висша прокурорска инстанция (алинея 6 от същия член, в сила до 31 декември 1999 г.).

39. Алинеи 3 и 4 от чл. 237 на Кодекса, в сила между 1 януари 2000 г. и 30 април 2001 г., предвиждат, че след прекратяването прокурорът следва да изпрати досието по случая заедно с постановлението си до по-висшата прокурорска инстанция, която може да потвърди, измени или отмени постановлението за прекратяване. Ако по-висшата инстанция потвърди постановлението, тя следва да изпрати досието на съответното съдилище, което в закрито заседание да се произнесе по обосноваността и законосъобразността на прекратяването (чл. 237 §§ 5, 6 и 7 от Кодекса, в сила по това време). Алинея 9 от този член предвижда, че определението на съда не може да бъде обжалвано. Не се предвижда пострадалото лице да бъде уведомявано за прекратяването на производството.

40. Член 237 от Кодекса е напълно изменен, считано от 1 май 2001 г., и предвижда прокурорското постановление за прекратяване на наказателното производство да се изпраща на обвиняемия и на пострадалия. Всяка от двете страни може да поиска съдебно преразглеждане.

41. Съгласно Наказателно-процесуалния кодекс от 2005 г., който на 29 април 2006 г. заменя Кодекса от 1974 г., препис от постановлението за прекратяване на наказателното производство се изпраща на обвиняемия и на пострадалия, като постановлението може да се обжалва пред съответния проинстанционен съд. Определението на съда може да се обжалва пред съответния въззивен съд; определението на въззивния съд е окончателно (чл. 243 §§ 3 – 7 от същия Кодекс).

ПРАВОТО

I. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 2 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

42. Жалбоподателят се оплаква, че неидентифициран военнослужещ е приложил смъртоносна сила срещу него, че властите не са съумели да вземат необходимите предпазни мерки да предотвратят събитието и че впоследствие не са съумели да проведат ефективно разследване по случая. Той се позовава на членове 2 и 3 от Конвенцията, които предвиждат, доколкото са приложими:

Член 2 (право на живот) § 1

“Правото на живот на всеки се защитава от закона. (...)”

Член 3 (забрана на изтезанията)

“Никой не може да бъде подложен на изтезания или нечовешко или унижително отношение или наказание.”

А. Становищата на страните

43. Правителството твърди, че жалбоподателят се е прострелял случайно, както е видно от изявлението му от 29 юли 1999 г. Това се потвърждава от експертното становище на д-р Г. Д., който заключава, че жалбоподателят е прострелян от много близко разстояние. Следователно констатацията на прокурорските власти в това отношение е правилна. Освен това инцидентът се е случил по време на планирано занятие по огнева подготовка, при която рискът за живота и здравето на жалбоподателя е минимален. Тази подготовка се провежда на специален стрелкови полигон, под наблюдението и командването на професионални военни инструктори. Последните стриктно са спазвали приложимите правила и стрелбите са били проведени на ярка дневна светлина и в добри климатични условия. Така властите не са имали повод да очакват рискове, по-високи от обичайните, свойствени за такива дейности. Зачисленото на жалбоподателя огнестрелно оръжие е проверено предварително и той е запознат с приложимите правила за безопасност. Когато става инцидентът, на него му е оказана незабавна първа помощ и е откаран в болница. Преди инцидента не се е държал по необичаен начин. Очевидната причина за стрелбата е неспазването на инструкциите за боравене със зачисленото му огнестрелно оръжие.

44. Правителството твърди освен това, че проведеното след инцидента разследване е било ефективно. Започнало е без забавяне и властите са работили усърдно по него. Огледано е местопроизшествието, направени са снимки, разпитани са няколко свидетели и са поръчани експертизи. В допълнение, жалбоподателят би могъл да предяви иск за обезщетение за нараняването си съгласно приложимото законодателство.

45. Жалбоподателят твърди, че властите не са успели да представят правдоподобно обяснение на начина, по който е бил ранен. Версията им за събитията не е била подкрепена от надеждни доказателства. Първо, безусловното им доверие в думите му, отразени в протокола от 29 юли 1999 г., е погрешно, защото тогава той все още е бил в интензивното отделение на болницата и не е бил в пълно съзнание – нещо, към което многократно е привличал вниманието на властите. Второ, на заключението на д-р Г. Д. за разстоянието, от което е произведен изстрелът, също не може да се вярва, защото то е основано единствено върху медицински документи, а не върху физически преглед на жалбоподателя. Освен това самият д-р Г. Д. заявява, че този въпрос може да се изясни единствено посредством преглед от експерт на дрехите на жалбоподателя. Трето, властите не са се опитали да изяснят разминаванията в показанията на старши лейтенант П. П. и медицинското лице Н. Г. относно шума, който са чули, когато са стояли под вишката. Жалбоподателят твърди също, че не се е прострелял сам. Той не е имал патрони в оръжието си, както е видно от думите на старши сержант Г. И. Оръжието му е било в технически

изправно и не е било необходимо допълнително усилие, за да се избути затворната рама напред – което, както се твърди, е било причината за изстрела. Това е установено и от капитан П. П., проверил огнестрелното оръжие преди инцидента, и от експертите по балистика. И накрая, в близост до жалбоподателя не е открита гилза, а тестовите са показали липса на барутни остатъци по дланите или китките му.

46. Жалбоподателят освен това твърди, че правителството не е привело никакви доказателства по отношение планирането и инспектирането на огневата подготовка. Неясните му твърдения по тази тема не съумяват да отговорят на няколко ключови въпроса, като например: кои войници са стреляли на огневия рубеж по време на инцидента, дали упражненията на тези именно войници са били адекватно планирани и дали тези войници са били надлежно инструктирани.

47. Жалбоподателят твърди също, че разследването не е било ефективно по няколко причини. Първо, властите са събрали доказателства само в подкрепа на версията, че той се е прострелял сам. Те не са успели да открият гилзата, опряли са се на непълно описание на нараняването му и са базирали експертното становище за същото единствено върху медицинската документация, а не върху физически преглед. Не са се опитали да идентифицират войниците, които са стреляли по време на инцидента, или да определят местоположението им спрямо вишката. Не са задали подходящите въпроси на експертите и не са успели да изяснят разминаванията в думите на старши лейтенант П. П. и медицинското лице Н. Г. Не са разпитали нито войника Т., нито другите лица, които са стояли близо до вишката, нито лейтенант М. И. И последно, предоверили са се на думите на жалбоподателя, изречени от него по време, когато не е бил в пълно съзнание и не е бил в състояние да отговаря на въпроси.

Б. Преценката на Съда

48. Съдът смята, че тази част от жалбата не е явно необоснована по смисъла на чл. 35, ал. 3, от Конвенцията или недопустима на други основания. Следователно трябва да бъде обявена за допустима

1. Приложение на член 2 от Конвенцията

49. Съдът отбелязва в самото начало, че жалбоподателят по щастлива случайност – и благодарение на навременната и компетентна медицинска интервенция (вж. параграфи 10 и 25 по-горе) – не е загинал. При все това фактът, че той е претърпял опасни за живота наранявания в резултат от използването на потенциално смъртоносно огнестрелно оръжие, е достатъчен да доведе до приложимостта на член 2 от Конвенцията (вж. *Яша срещу Турция (Yaşa v. Turkey)*, 2 септември 1998 г., § 100, *Сборник решения 1998-VI*; *Макарацис срещу Гърция*

(*Makaratzis v. Greece*) [ГК], № 50385/99, §§ 49-55, ECHR 2004-XI; *Гончарук срещу Рукия* (*Goncharuk v. Russia*), № 58643/00, § 74, 4 октомври 2007 г.; и *Алкин срещу Турция* (*Alkin v. Turkey*), № 75588/01, § 29, 13 октомври 2009 г.). Поради това Съдът ще разгледа жалбата единствено във връзка с тази разпоредба.

2. Твърдение за неадекватност на разследването

50. Съдът ще разгледа най-напред жалбата на жалбоподателя относно ефективността на разследването. Той установява, че възниква процедурно задължение да се разследват обстоятелствата, при които жалбоподателят е претърпял своето опасно за живота нараняване, поради четири причини. Първо, той е отбивал редовна военна служба под грижата и отговорността на военните власти (вж. *Абдула Йълмаз срещу Турция* (*Abdullah Yilmaz v. Turkey*), № 21899/02, § 58, 17 юни 2008 г.; също и: *Атаман срещу Турция* (*Ataman v. Turkey*), № 46252/99, § 64, 27 април 2006 г.; *Салджън срещу Турция* (*Salgin v. Turkey*), № 46748/99, § 86, 20 февруари 2007 г.; и *Юмер Айдын срещу Турция* (*Ömer Aydın v. Turkey*), № 34813/02, § 61, 25 ноември 2008 г.). Второ, той е претърпял нараняването си на стрелкови полигон, който представлява пространство, намиращо се под изключителния контрол на въоръжените сили на държавата (вж. *mutatis mutandis*, *Бекер срещу Турция* (*Beker v. Turkey*), № 27866/03, § 42, 24 март 2009 г.). Трето, задължението да се проведе разследване не се ограничава само до ситуации, в което е установено, че смъртоносна атака е причинена от агент на държавата (вж. *Яша*, цит. по-горе, § 100, и *Ергъ срещу Турция* (*Ergi v. Turkey*), 28 юли 1998 г., § 82, *Сборник* 1998-IV). И последно, обстоятелствата, при които жалбоподателят е претърпял своето нараняване, несъмнено причинено от употребата на смъртоносно огнестрелно оръжие, са съмнителни и изискват обяснение (вж. *mutatis mutandis*, *Салман срещу Турция* (*Salman v. Turkey*) [ГК], № 21986/93, § 105, ECHR 2000-VII, и *Слимани срещу Франция* (*Slimani v. France*), № 57671/00, §§ 30 и 47, ECHR 2004-IX (откъси)). Впрочем, необходимостта от внимателна проверка на фактите се признава и от националните власти, които започват разследване още в самия ден на инцидента (вж. параграф 11 по-горе).

51. Подобно разследване трябва да е съобразено с известни минимални изисквания, наскоро повторно изложени – с позовавания на смъртоносни инциденти във въоръжените сили – в параграф 47 от съдебното решение по делото на *Есам Байрам срещу Турция* (*Esat Bayram v. Turkey*) (№ 75535/01, 26 май 2009 г.). Съдът добавя, че естеството и степента на внимателната проверка на фактите, удовлетворяваща минималния праг на ефективност, зависи от обстоятелствата във всеки конкретен случай. Тя трябва да бъде оценявана въз основа на всички относими факти и по отношение на практическата реалност на следствената работа (вж. измежду други

източници *Великова срещу България*, № 41488/98, § 80, ECHR 2000-VI). Разследването трябва да бъде обективно и щателно, за да бъде ефективно; ефективността му не може да се оцени само въз основа на броя направени доклади, разпитани свидетели или други предприети следствени мерки (вж. *Ангелова срещу България*, № 38361/97, § 144, ECHR 2002-IV).

52. В настоящия случай властите са предприели няколко разследващи стъпки. Следователят е огледал мястото на стрелбата няколко часа след инцидента и е събрал различни физически доказателства (вж. параграф 12 по-горе). В следващите няколко дни той е провел разпити на няколко свидетели (вж. параграфи 14 и 18 по-горе) и на два пъти е разпитал жалбоподателя – първия път, докато е в болницата, и втория – малко след изписването му от нея (вж. параграфи 22 и 23 по-горе). През следващите месеци провежда по-нататъшни разпити, за да събере информация относно душевното състояние на жалбоподателя преди инцидента (вж. параграф 24 по-горе). Поръчва и получава медицинска експертиза само няколко дни след инцидента (вж. параграфи 14 и 25 по-горе), а след това и биологична, балистична и физико-химична експертизи (вж. параграфи 26, 27 и 28 по-горе). Медицинският експерт, чиито професионална компетентност и безпристрастност не са оспорени, е бил в състояние да определи, че изстрелът, ранил жалбоподателя, е бил произведен от близко разстояние. Този констатация по-късно е потвърдена и от частния експерт, потърсен от процесуалния представител на жалбоподателя (вж. параграф 36 по-горе).

53. Доказателствата, събрани през време на тези стъпки – които ясно показват, че по време на изстрела жалбоподателят е бил сам на покрива на вишката и че куршумът, който го е ранил, е бил изстрелян от близко разстояние, – са достатъчни, за да позволят на следователя да изключи хипотезата за възможен рикошет и да заключи, че жалбоподателят се е прострелял от близко разстояние. Задължението за разследване изисква задълбоченост и ефективност при използване на всички възможни и разумни средства, водещи към подходящо и безспорно установяване на обстоятелствата и на вероятните извършители. В случаите, когато е установен механизмът на нараняването и когато безспорно е изключена всяка възможна връзка между това нараняване и евентуални пропуски от страна на властите, би било неразумно и безполезно да се изисква подробно разследване на допълнителни обстоятелства, като например произхода на гилзата или организацията на занятието по огнева подготовка в настоящия случай.

54. Жалбоподателят не поставя под въпрос установения факт, че е бил сам на покрива на вишката, и не оспорва заключението на медицинския експерт, което потвърждава хипотезата за изстрел от близко разстояние. Той не твърди, че наблизо е имало друго лице, способно да произведе изстрел от близко разстояние, нито посочва

друга хипотеза за произхода на своето нараняване. Дали изстрелът е бил произведен от много близко разстояние, или е бил от упор, изглежда без значение за изясняването на обстоятелствата. За съжаление – не на последно място и заради действията на лейтенант М. (вж. параграф 20 по-горе) – властите не са успели да идентифицират огнестрелното оръжие, от което е произведен изстрелът (вж. параграфи 27 и 34 по-горе), не са изяснили как автоматът на жалбоподателя е могъл да произведе изстрел, когато очевидно не е бил зареден (вж. параграфи 16, 20 и 21 по-горе), не са се опитали да идентифицират и разпитат войниците, които са стреляли на полигона по време на нараняването на жалбоподателя, и не са били в състояние да установят дали кръвта, взета от мястото на инцидента, е принадлежала на жалбоподателя (вж. параграф 26 по-горе). При конкретните обстоятелства обаче тези пропуски не са критично важни, защото наличните доказателства са били достатъчни, за да подкрепят заключението на следователя (вж. *mutatis mutandis*, *Пол и Одри Едуардс срещу Обединеното кралство (Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom)*, № 46477/99, § 77 в края, ECHR 2002-II). Следователно трудно би могло да се твърди, че властите са пренебрегнали разумни следствени линии, или че не са предприели задължителни и очевидни стъпки на разследване (вж. като пример за обратното: *Великова*, цит. по-горе, §§ 79 в края и 83).

55. И последно, Съдът отбелязва, че властите са посочили мотиви за прекратяване на разследването. Вярно е, че биха могли да се спрат по-подробно върху някои несъответствия, като например разликата в изявленията на жалбоподателя, направени по време на първия и на втория му разпит (вж. параграфи 21. Р. В. казва, че жалбоподателят е бил в добро настроение в деня на инцидента, че автоматите и на двамата били проверени и те били върнали изстреляните гилзи след стрелбата, и че преди да се качи на вишката, жалбоподателят не е имал пълнител в автомата си.

, 22. На 29 юли 1999 г. следователят разпитва жалбоподателя, който все още е в интензивното отделение на спешната хирургическа клиника на Военно-медицинска академия в гр. София (вж. параграф 10 по-горе). Според протокола от този разпит жалбоподателят казал, че докато бил на покрива на вишката, се опитал да оправи ремъка на автомата си. Той коленичил на дясното си коляно и положил автомата на цимента, като цевта сочела към него. Забелязал, че предпазителят е на позиция „автоматична стрелба” и че затворната рама не е плътно прибрана. С дясната си ръка бутнал затворната рама напред. Тя заяла и той употребил сила, за да я избута, при което цевта на автомата била върху лявата му ръка, а отвора за поставяне на пълнителя сочел нагоре. Когато затворната рама се пребрала напълно, той чул изстрел. Почувствал, че не му стига въздух, започнал да се търкаля и да вика за помощ.

, В. Прекратяването на следствието и обжалванията на жалбоподателя

, 29. На 22 ноември 1999 г. следователят предлага прекратяване на предварителното производство. Заключениеето му е, че жалбоподателят се е прострелял сам отблизо. Не съществуват доказателства, сочещи нарушения на правилника за провеждане на огнева подготовка или на приложимите правила за безопасност. Също така няма никакви индикации, че жалбоподателят е имал психологически проблеми или че е бил депресиран, което би го подтикнало към самоубийство, нито че се е опитал да увреди здравето си с цел избягване на военна служба. Следователно доказателствата водят до заключениеето, че нараняването му е резултат от неправилно боравене с оръжието, довело до случайно произведен изстрел със зареден от жалбоподателя патрон в автомата.

, 31. На 9 април 2001 г. жалбоподателят обжалва пред Военно-апелативната прокуратура. Той твърди, наред с другото, че властите са разследвали единствено версията, според която той се е прострелял сам. Не е бил съставен експертен доклад относно идентичността на огнестрелното оръжие, което е произвело изстрела. Абсурдно е да се мисли, че това е бил автоматът, който той е носел, докато е бил на вишката, тъй като той не е бил зареден и предпазителят му е бил спуснат. Дрехите му не са били прегледани от експерт и следователно е било невъзможно да се заключи дали изстрелът е бил произведен отблизо, или не. Заключениеето на медицинския експерт не е базирано върху първични медицински документи и това съответно е довело до погрешния извод, че куршумът е напуснал тялото, отваряйки втора рана на гърба му. Има индикации, като например шума от изстрела, отбелязан от свидетелите, че той е бил ранен от рикошет и че куршумът се е раздробил.

и 32. На 18 юни 2002 г. Военно-апелативната прокуратура отхвърля жалбата. Тя отбелязва, че по време на разпита си на 29 юли 1999 г. жалбоподателят е заявил, че сам се е прострелял. Освен това медицинският експерт е установил, че е имало и входна, и изходна рана. Медицинските документи показват, че раната е от изстрел, произведен отблизо. Никой друг не се е намирал около жалбоподателя по време на изстрела. Следователно заключенията на по-долната прокурорска инстанция са правилни.

по-горе). Съдът обаче не счита, че този – иначе достоен за съжаление – пропуск е имал съществено въздействие върху ефективността на разследването като цяло (вж. като пример за обратното: *Хю Джордан срещу Обединеното кралство (Hugh Jordan v. the United Kingdom)*, № 24746/94, §§ 123 и 124, ECHR 2001-III (откъси)).

56. Следователно не е налице нарушение на член 2 от Конвенцията.

3. Твърдение за нарушение на правото на живот

57. Произходът на изстрела, ранил жалбоподателя, се оспорва енергично между страните. Съдът следователно трябва да определи дали ответната държава е отговорна за нараняването на жалбоподателя (вж. *Бекер*, цит. по-горе, § 41).

58. Съгласно постоянната практика на Съда върху държавата пада тежестта да предостави правдоподобно обяснение за наранявания и смъртни случаи, претърпiani от задържани лица (пак там, с допълнителни препратки). В няколко дела относно въоръжени конфликти Съдът разшири това задължение до ситуации, където са установени наранявания или смърт на лица, намиращи се в пространства под изключителния контрол на властите, и съществуват неоспорими на пръв поглед доказателства, че може да е замесен агент на държавата (вж. *Акум и други срещу Турция (Akkum and Others v. Turkey)*, № 21894/93, § 211, ECHR 2005-II (откъси); *Ясин Атеш срещу Турция (Yasin Ateş v. Turkey)*, № 30949/96, § 94, 31 май 2005 г., относно ситуацията в Югоизточна Турция през 1990-те; *Гойгова срещу Русия (Goygova v. Russia)*, № 74240/01, § 94, 4 октомври 2007 г.; *Махаури срещу Русия (Makhauri v. Russia)*, № 58701/00, § 123, 4 октомври 2007 г.; *Гончарук*, цит. по-горе, § 80; *Зубайраев срещу Русия (Zubayrayev v. Russia)*, № 67797/01, § 73, 10 януари 2008 г.; и *Гандалоева срещу Русия (Gandaloyeva v. Russia)*, № 14800/04, § 89, 4 декември 2008 г., относно ситуацията в Чечня през 2000 и 2003 г.; и *Варнава и други срещу Турция (Varnava and Others v. Turkey)* [ГК], №№ 16064/90, 16065/90, 16066/90, 16068/90, 16069/90, 16070/90, 16071/90, 16072/90 и 16073/90, § 184, ECHR 2009-..., относно ситуацията на остров Кипър през 1974 г.).

59. В неотдавнашно свое решение по дело, касаещо ситуация, в която няма въоръжен конфликт, Съдът установява, че също е подходящо тежестта на доказване да падне върху държавата (вж. *Бекер*, цит. по-горе, § 43). Въпреки това той не намира за подходящо да възприеме същия подход и в настоящия случай поради три причини. Първо, за разлика от г-н Бекер, жалбоподателят тук не е починал. Второ, обратно на случая на г-н Бекер (пак там, § 49), жалбоподателят и семейството му не са били напълно изключени от последвалото разследване. Всъщност жалбоподателят на два пъти е имал възможност да обжалва заключенията на разследването пред по-висши прокурорски инстанции, които са дали обосновани решения (вж. параграфи 31 – 34 по-горе). Трето, както е посочено по-горе, въпреки някои пропуски, за които може да се съжاليا, разследването е било ефективно и е представило правдоподобно обяснение за произхода на нараняването на жалбоподателя. Следователно Съдът не счита, че в настоящия случай може тежестта на доказване да се прехвърли на правителството. Той повтаря в тази връзка, че разпределението на тази

тежест е неразривно свързано, наред с други неща, и със спецификата на фактите по делото (вж. *Начова и други*, цит. по-горе, § 147).

60. Съдът трябва да подлага лишаването от живот на най-внимателна проверка. За целите на Конвенцията обаче се изисква степен на доказване "извън всякакво разумно съмнение", като доказателствата при това може да произтичат от съвкупност от достатъчно убедителни, ясни и съгласувани предположения или от подобни необорени фактически презумпции (вж. измежду други източници *Атаман*, цит. по-горе, §§ 44 и 46). Що се отнася до настоящия случай, твърдението на жалбоподателя, че е бил прострелян от друг военнослужещ, на пръв поглед не може да бъде отхвърлено като несъстоятелно. Той обаче не е представил достатъчно доказателства, за да е в състояние Съдът да установи извън всякакво разумно съмнение, че неговото нараняване наистина е причинено по този начин. Разследването, за което Съдът вече установи, че е било ефективно, е отхвърлило неговата версия за произхода на нараняването му. Следователно не е налице нарушение на член 2 от Конвенцията в това отношение.

61. В тази връзка Съдът отбелязва, че първото изречение от член 2 § 1 задължава държавата не само да се въздържа от умишлено и незаконно отнемане на живот, но и да предприема подходящи стъпки за опазване живота на онези, които се намират под нейната юрисдикция. Това задължение при подходящи обстоятелства се разширява до позитивното задължение да се предприемат предпазни оперативни мерки за защита на лицата, чийто живот е изложен на опасност от криминални деяния от страна на други лица или от самонараняване (вж. измежду други източници *Атаман*, цит. по-горе, § 54). То се прилага също и в контекста на всяка дейност, при която правото на живот може да бъде изложено на риск (вж. *Будаева и други срещу Русия (Budayeva and Others v. Russia)*, №№ 15339/02, 21166/02, 20058/02, 11673/02 и 15343/02, § 130, ECHR 2008-... (откъси), цит. *Юнерйълдъс срещу Турция (Öneriyildiz v. Turkey)* [ГК], № 48939/99, § 71, ECHR 2004-XII). Въпреки това, като се има предвид, наред с другото, непредвидимостта на човешкото поведение, обхватът на това задължение трябва да се тълкува по начин, който не налага невъзможна или прекомерна тежест върху властите (вж. *Атаман*, § 55; *Салджън*, § 78; и *Юмер Айдън*, § 48, всичките цитирани по-горе).

62. Съдът следва да разгледа с оглед на гореспоменатите принципи дали властите са знаели или е трябвало да знаят, че съществува реална и непосредствена опасност за живота на жалбоподателя, и дали са направили всичко, което разумно би могло да се очаква от тях, за да я предотвратят.

63. Няма индикация и не се твърди, че в настоящия случай става дума за опит за самоубийство. Съдът следователно няма да се опитва да определи дали властите са контролирали в достатъчна степен

психологическото състояние на жалбоподателя преди инцидента, или са предприели други мерки в тази връзка.

64. От друга страна, Съдът трябва да установи дали властите са взели достатъчно предпазни мерки, за да предотвратят опасността от случайно нараняване или смърт по време на армейски стрелкови занятия, които на практика представляват дейност, която би могла да изложи на риск живота на онези, които се намират в близост до тях. Той отбелязва, че както е видно от изявлението на офицера, командващ занятията – капитан Й. П., а също и от заповедта и плана за подготовката, по време на стрелбите, проведени на 22 юли 1999 г., включително по времето, когато е ранен жалбоподателят, властите са взели известно количество предохранителни мерки, предназначени да намалят до минимум опасността от изстрели, произведени в посока на някое лице или случайно, било по време на или след същинските стрелкови занятия (вж. алинеи 16 и 17 по-горе). Жалбоподателят не е посочил никакви пропуски в тези мерки и не е идентифицирал неспазване на процедурите за безопасност, уреждащи начина, по който войниците извършват огнева подготовка. Фактът, че той е изпратен на огнева подготовка по време, когато е бил освободен от занятия по физическа подготовка от лекаря на подразделението (вж. параграф 6 по-горе), изглежда няма причинно-следствена връзка с нараняването му, особено с оглед на неговото твърдение, че куршумът, който го е наранил, не е от неговия автомат.

65. Следователно не е налице нарушение на член 2 от Конвенцията и в това отношение.

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛЕН 13 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

66. Жалбоподателят се оплаква на основание член 13 от Конвенцията, че не е разполагал с ефективни правни средства за защита по отношение на нарушенията на член 2.

67. Член 13 от Конвенцията предвижда:

”Всеки, чиито права и свободи, провъзгласени в тази Конвенция, са нарушени, има право на ефикасни правни средства за тяхната защита пред съответните национални власти, дори и нарушението да е извършено от лица, действащи при упражняване на служебни функции.”

68. Правителството не коментира това оплакване в своето становище.

69. Жалбоподателят твърди, че пострадалите от криминални престъпления в България не могат да заведат частни наказателни дела в случаите, когато властите не са успели да разследват тези престъпления по ефективен начин. Те освен това не могат в съответния срок да потърсят правно преразглеждане на прокурорските постановления за прекратяване на производствата.

70. Съдът установява, че това оплакване е свързано с разгледаните по-горе и следователно също трябва да бъде обявено за допустимо. След анализ на различните мерки, предприети в настоящия случай, Съдът установява, че проведеното от властите разследване съблюдава процедурните задължения, произтичащи от член 2 (вж. параграфи 52 – 55 по-горе). Той съответно счита, че може да се приеме, че ответната държава е провела ефективно разследване съгласно изискванията на член 13 (вж. *Сабуктекин срещу Турция (Sabuktekin v. Turkey)*, № 27243/95, § 110, ECHR 2002-II (откъси)).

71. Следователно не е налице нарушение на член 13 от Конвенцията.

ПО ИЗЛОЖЕНИТЕ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ:

1. *Обявява* единодушно жалбата за допустима;
2. *Постановява* с четири на три гласа, че няма нарушение на член 2 от Конвенцията по отношение на задължението на ответната държава да проведе ефективно разследване на инцидента, при който жалбоподателят е претърпял опасно за живота му нараняване;
3. *Постановява* единодушно, че няма нарушение на член 2 от Конвенцията по отношение на инцидента, при който жалбоподателят е претърпял опасно за живота му нараняване;
4. *Постановява* единодушно, че няма нарушение на член 13 от Конвенцията.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 7 октомври 2010 г. в съответствие с чл. 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Клаудия Вестердик
Заместник-секретар на отделението

Пеер Лоренцен
Председател

В съответствие с чл. 45, ал. 2 от Конвенцията и чл. 74, ал. 2 от Правилника на Съда към настоящото решение е приложено особеното мнение на съдии Юнгвирт, Марусте и Вилигер.

П.Л.
К. В.

ЧАСТИЧНО ОСОБЕНО МНЕНИЕ НА СЪДИИ ЮНГВИРТ, МАРУСТЕ И ВИЛИГЕР

1. Макар да сме съгласни, че българската държава не може да бъде държана отговорна по член 2 от Конвенцията за опасното за живота нараняване, претърпяно от жалбоподателя, за наше съжаление не сме в състояние да се съгласим с мнението на мнозинството по отношение на проведеното разследване на обстоятелствата, при които жалбоподателят е получил това нараняване. По наше мнение това разследване не е изпълнило изискванията на член 2 поради следните причини.

2. Изглежда, че докато са предприели известно количество разследващи стъпки, властите от самото начало са направили предположението, че жалбоподателят се е прострелял сам (вж. параграф 11 от решението). Дори и това да е едно от възможните обяснения за произхода на нараняването му, и може би най-правдоподобното от тях, изглежда, че в течение на разследването властите не са проучвали никакви други версии. Техните крайни разкрития, които потвърждават това обяснение за нараняването на жалбоподателя, не съвпадат с неопровержими доказателства, което хвърля съмнение върху достигнатото заключение, и са основани на доказателства със съмнителна надеждност.

3. Следствието например не се е опитало да обясни как жалбоподателят е могъл да се простреля със собствения си автомат, когато той очевидно не е бил зареден. Властите напълно са пренебрегнали изявленията на трима свидетели, които убедено твърдят, че не е имало патрон в автомата на жалбоподател по времето, когато се е качил горе на вишката: а) изявлението на старши сержант Г. И., че жалбоподателят е изстрелял всичките дванадесет патрона, които са му били зачислени, и е върнал изстреляните гилзи (вж. параграф 20 от решението); б) изявлението на капитан Й. П., че съобразно приложимата процедура за безопасност след стрелковата практика войниците следва да изстрелят два контролни изстрела и да предадат автоматите си за проверка, която е извършвал самият той (вж. параграф 16 от решението); и в) изявлението на военнослужещия Р. В., че като изстрелял патроните си, жалбоподателят не е имал пълнител в автомата си (вж. параграф 21 от решението).

4. Изясняването на ключовия момент – откъде е произведен изстрелът – е било допълнително затруднено от действията на лейтенант М., който малко след инцидента е взел гилза от мястото и я е хвърлил на купчина с около деветстотин подобни гилзи (вж. параграф 20 от решението), което е направило последващата ѝ идентификация почти невъзможна. Всъщност експертите впоследствие са установили, че гилзата, предадена от старши сержант Г. И. на

следователя, не е съдържала патрон от автомата на жалбоподателя (вж. алинея 27 от решението), а прокурорските власти са установили от своя страна, че би било на практика невъзможно да се тестват всички използвани гилзи, за да се определи дали една от тях не е от автомата на жалбоподателя (вж. параграф 34 от решението).

5. Забележително е също, че въпреки явното противоречие в изявленията, направени от жалбоподателя при разпитите му от 29 юли и 13 септември 1999 г. (вж. параграфи 22 и 23 от решението), властите дори не споменават в решенията си втория разпит и не обясняват защо са приели изявлението от първия, което е направено в интензивното отделение на болницата, за напълно правдоподобно, при все че жалбоподателят твърди, че по това време той се е намирал в сериозно медицинско състояние и не в пълно съзнание (вж. параграфи 32 – 34 от решението).

5. И последно, няма индикация властите да са се опитали да установят, например посредством разпити на войниците, които са стреляли по време на инцидента (вж. параграф 16 в края от решението), дали куршумът, наранил жалбоподателя, би могъл да бъде изстрелян от един от тях.

6. Тези несъответствия и пропуски ни карат да смятаме, че на разследването липсва изискуемата задълбоченост и не може да се разглежда като ефективно по смисъла на практиката на Съда. Занятията по огнева оподготовка не са обикновени военни занятия и подлежат на много строги правила и проверки, които следва да се прилагат от отговорните наблюдаващи офицери. Ако правилата и проверките бяха следвани в настоящия случай, инцидентът може би не би случил: ако жалбоподателят все още е имал патрони в автомата си, когато се е качил на вишката, това означава, че някои основни предпазни мерки са били пренебрегнати. Отговорността на онези, които са наблюдавали занятията, е трябвало да бъде взета предвид, но това не е сторено.

7. Ако и разследването да е представило правдоподобно обяснение за произхода на нараняването на жалбоподателя, то не е успяло да се справи с важни аспекти на основните събития и да хвърли достатъчно светлина върху фактите.

8. Тъй като смятаме, че ефективността на разследването следва да бъде разглеждана единствено от гледна точка на член 2, считаме, че не е налице нарушение на член 13 от Конвенцията и гласуваме съобразно с това.